

библиотеци, а током својих истраживања остатака римских утврда и насеља и током пешачења планином, прикупио је и библиотеци поклонио три значајне музејске збирке: археолошку, етнолошку и нумизматичку, које нажалост нису сачуване, јер су нестале током бугарске окупације и Првог светског рата, заједно са делом књижног фонда. Најзначајнија личност породице Драшкоци, која је била посвећена раду Библиотеке, је син Јулија Драшкоција, Јован-Ивко Драшкоци. Од 1924. до 1958. године, он је био активан члан Ресавске библиотеке, за коју је, према очевим казивањима, подацима сачуваних докумената и сведочења учесника у оснивању, реконструисао списак оснивача, написао историјат Библиотеке и прикупио сва правила по којима је радила. Од 1938. године, када је изабран за председника Ресавске библиотеке, Ивко је био иницијатор многих активности: са Библиотеком је отворио Народни универзитет, организовао прославе јубилеја и предавања у Свилајнцу и околини, и водио Летопис ове културне установе.

Осим што су Свилајнцу и Србији подарили знање, ентузијазам и радиност, ови родољубиви Срби, били су учесници свих ратова у којима су

вишеструко одликовани, а појединци су и животе положили за своју земљу.

Како се сада врло мало писало о овој, не само за Свилајнац, већ и за целу Србију, значајној породици, монографија *Сага о Драшкоцијевима* заснована је на доступним историјским изворима, штампаним подацима страних публикација завичајних музеја у Словачкој, сачуваној архивској грађи у Народној библиотеци Србије и завичајном одељењу Ресавске библиотеке, пригодним текстовима у спортским новинама, енциклопедијским издањима, јубиларним публикацијама и брошурама планинарског друштва „Бељаница”, као и сећањима и сведочењима потомака породице. Богато илустрована фотографијама и документима из приватних албума и архива, монографија садржи родослов породице, а у фуснотама су исписане кратке биографије настављача лозе Драшкоци.

Овом, као и претходним два монографијама, *Ресавска библиотека: од Читаонице омладине ресавске до данас: (1868-1998)* и *Књига у Свилајнцу: претплатници и скупљачи претплате: (1818-1870)*, аутор, проф. др Десанка Стаматовић дала је значајни допринос истраживању културе завичаја и упознавању прошлости Свилајнца.

Мирјана Станишић
Народна библиотека Србије
mirjana.stanistic@nb.rs

Кратка историја књиге

Бараћ, Драган. *Кратка историја књиге*. Београд: Нолит, 2008.

Кратка историја књиге аутора др Драгана Бараћа изашла је крајем 2008. године у издању Нолита (главни и одговорни уредник Зоран Живковић, рецензенти Бранко Летић и Лазар Чурчић). Књига је конципирана као уџбеник за предмет Историја књиге и библиотека, а по наставном програму Филозофског факултета Универзитета у Источном Сарајеву, уважавајући стандарде Болоњског процеса за једносеместралне предмете, како у погледу броја и врсте чињеница, тако и у погледу обима саме публикације. Аутор обједињује обимну грађу о педесетогодишњој историји књиге и систематично излаже њен развој са становишта форме и садржаја. Ова књига ће, пре свега, обрадовати студенте који више неће морати да трагају за бројним изворима и разумењем подацима у литератури.

Поступно – од тумачења појма *књига* у српском језику, преко кратког осврта на дефиницију књиге

кроз разне фазе њеног развоја, укључујући и данашње дефиниције са становишта комунологије и информатике, све до објашњења схватања комплексне науке о књизи и свим делатностима везаним за њу – аутор нас уводи у историјску причу о књизи. Наредно поглавље представља преглед материјала свих претеча савремених књига: од глиненних плочица, преко папирусних свитака, пергаментних кодекса, папирних блоковних књига, инкунабула, до данашњих књига на папиру и у електронској форми. У оквиру овог поглавља, аутор посебну пажњу поклања најстаријим споменицима културе, чије се репродукције врло солидног квалитета налазе у прилогу на крају књиге.

У следећем поглављу размотрене су технике умножавања књига – преписивање и механичко умножавање, и то од најстарије технике (помоћу калуша у

виду негатива који се притискају на глинену плочу), до савремених штампарских поступака.

Следе поглавља посвећена рукописној књизи, типовима и облицима рукописа, повезу и начину украшавања рукописа, са посебним освртом на елементе илуминације: иницијал, заставицу и минијатуру. Говорећи о писарима и писарским радионицама, аутор се посебно осврће на српске скрипторијуме и најважнија дела настала на нашим просторима (*Мирослављево и Вуканово јеванђеље*), црквено-правна дела (*Карејски и Хиландарски типик, Крмчију*), житија као најстарије биографије, похвале и преведену књижевност, а затим и на средњовековне ћириличке рукописе Босне и Хумске земље, које такође побраја по вековима или тачно датирани, укључујући и дипломатичке и административне списе и епиграфске натписе. Посебно су обрађени исламски и јеврејски писани споменици *Куран* и *Тора* који су, уз верску шароликост Босне у 15. веку, чинили саставни део књижевности на овим просторима, где се ове две културе сусрећу и прожимају са хришћанском – православном и католичком.

Целина која говори о феномену штампане књиге и штампарству као новонасталој дисциплини науке о књизи – обрађује појмове блока књиге, тиража, као и историјат изума штампе, развојни пут књиге, ширење штампарства и цензуру у 15. и 16. веку. Овим аутор уоквирује теоријски део, пре него што се детаљно посвети развоју штампарства на српском културном простору.

Поглавље о првим српским штампаријама које су почеле са радом крајем 15. века (четрдесет година после Гутенбергове штампарије) и радиле до седамдесетих година 16. века, садржи чињенице о познатим штампаријама и њиховим издањима на простору Србије. Тако су своје заслужено место у књизи добиле штампарије Ђурђа Црнојевића, Божидача Вуковића, као и штампарије манастира Рујно, грачаничка, београдска, скадарска и штампарија у Мркшиној цркви, у којима су умножаване најпопуларније старозаветне и новозаветне књиге, које аутор набраја и датира на основу бројних, до сада објављених истраживања. Нешто касније, у оквиру поглавља о развоју књиге у 17. веку, аутор се враћа на штампање српске књиге, описујући проблеме са којима су се Срби суочавали у покушају да штампају књиге на матерњем језику. Следи

попис најважнијих подухвата и издања штампаних ван земље у Бечу, Римнику, Петрограду, Сремским Карловцима, Венецији, Будиму.

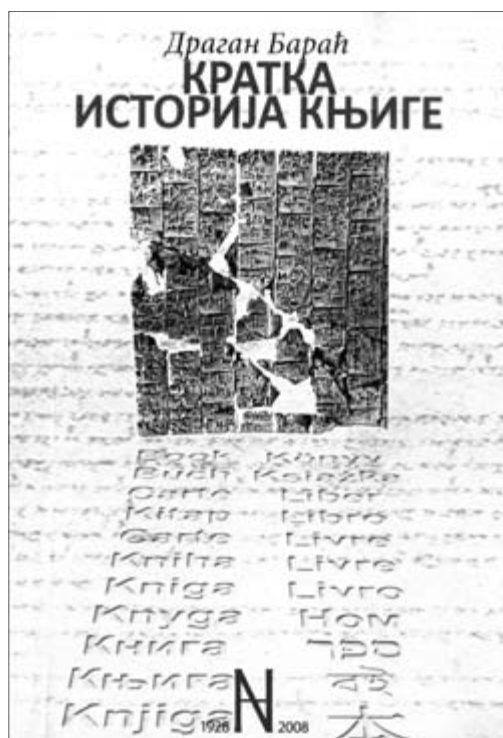
Део који говори о штампаријама у Херцеговини у 16. веку садржи исцрпну причу о Горажданској (1519) и двома милешевским штампаријама (1544, 1557), које су потекле из Венеције, тада највећег центра штампарства у Европи, и њиховим издањима (три Псалтира, два Молитвеника и једна Литургија), која су оставила трајан печат српској и православној култури, пресељењу штампарије из Горажда у Трговиште и дистрибуцији књига. Пратећи развој књиге на овим просторима, аутор касније додаје и модерну историју

књиге и писане речи БиХ, покретање часописа, појаву алхамиадо литературе међу Муслиманима и појаву њихових првих штампаних књига на овим просторима у другој половини 19. века.

Следе поглавља о развоју књиге уопште у периоду од 16. до 20. века и променама њених карактеристика: у облику – од барокних луксузних, богато илустрованих, великог формата и скупих, преко књига рококоа које су биле малог формата, до џепних јефтиних издања великих тиража и данашњих књига у електронској форми; у начину прављења повеза – од разноликог ручног повезивања до машинског, који постаје једнообразан и уводи стандардизацију; у начину штампања – поја-

ва парне пресе и смењивање бројних техника штампања у релативно кратком периоду (у односу на претходну тровековну штампарску праксу по угледу на Гутенбергову), закључно са данашњом ером компјутера, која је значајно поједноставила поступак и довела до дигиталне штампе. У оквиру ових поглавља, аутор разматра и повремене стагнације у штампању као последице ратова, (не)слободу штампе, цензуру и облике прогона књиге у разним историјским периодима и у бројним земљама света, који су често попримали непојмљиве размере.

Ништа мање информативан није ни део који тумачи појмове о савременој књизи – књижни омот, клапна, корице, хрбат, капитала и подсетна трака, форзац, књижни блок и његови унутрашњи делови, као и исцрпни речник књиге на крају уџбеника који даје више од обичног прегледа основног значења бројних појмова из области науке о књизи.

Књига садржи шездесет квалитетних илустрација у боји које употпуњују текст, попис коришћене литературе и азбучни регистар имена.

Како сам аутор каже, „ова књига ће бити од користи студентима опште књижевности, библиотекарства, издаваштва, књижарства, новинарства и других дисциплина везаних за настанак, обликовање, презентацију и коришћење књиге

као медија“. Треба, међутим, додати и то да ће представљати незаобилазну литературу за полагање стручног испита колега библиотекара – што је најваљиднија препорука да уђе у фондове свих типова библиотека. Њена, не мање важна вредност је то што је обиље података о настајању и развоју књиге препоручује и ширем кругу читалаца као лектуру из опште културе.

Славица Несторовић-Петровски

Библиотека Филозофског факултета у Новом Саду
slavicapn@EUnet.rs

Књига и библиотеке код Срба у Средњем веку

Стокић Симончић, Гордана. *Књига и библиотеке код Срба у Средњем веку*. Панчево: Градска библиотека, 2008.

„Историја библиотека је учитељица, такође...“, каже др Гордана Стокић Симончић у уводном делу своје монографије *Књига и библиотеке код Срба у Средњем веку* (2008). И, заиста, ова значајна књига јесте почетак једне приче – приче о историји српских библиотека. Ауторка се у овој књизи определила за један период наше културне историје који именујемо Средњим веком. Кроз неколико тематских целина, представила нам је књигу и библиотеке *златног доба* наше културне историје која почива на традицијама византијске културе, али баштини и европску. Да би прича о библиотекама и књигама тог периода била комплетнија, стављена је у контекст државног, религијског и књижевног стваралаштва српског Средњег века. Библиотекар, професор и теоретичар библиотекарства по вокацији, др Гордана Стокић Симончић своју монографију започиње причом о мисији књиге и библиотеке кроз призму модерног доба, тј. 21. века, када више „не постоји типична библиотека, као што не постоји ни типичан корисник библиотеке: на делу су принципи једнакости у приступу информацијама, демократичности читања и образовања, гарантовања интелектуалних слобода, заштите приватности и управљања знањем као непролазне вредности библиотека“. Те непролазне вредности библиотека у српском Средњем веку су се манифестовале кроз постојање приватних колекција на српском двору и кроз постојање манастирских библиотека. Каква је судбина историчара библиотека, пита се ауторка, и наглашава да је као истраживач овога периода помало разочарана. Зашто? Зато што се о библиотекама тог периода у нашој обимној литератури о књижевности, историји, религији, једном речи о укупној културној

историји, писало врло мало, успутно и неким другим поводима. Тим пре је посао модерног историчара српских библиотека комплекснији и знатно тежи. Али зато изазовнији. Ауторка је за критеријум који је одредио термин *српска књига* узела језички принцип, а то значи да је пратила развој и судбину књиге писане српском редакцијом старословенског језика.

Подвучачећи да појави библиотека претходе писменост, књига и читаоци, ауторка хронолошким редоследом говори о рукописним књигама, почев од оних првих, које су биле у власништву владара и цркве, преко разних преписа сачуваних у нашим манастирима, задржава се на личности Растка Немањића, тј. светог Саве, који се сматра родоначелником српске књижевности. Вешто користећи постојеће научне изворе о Средњем веку, она се суверено креће у причи о књигама тога периода и ризницама у којима су оне чуване. Њен осврт на Средњи век из перспективе 21. века, када су научницима доступне широке могућности мултидисциплинарних истраживања, када је приступ информацијама потпуно слободан и потпумогнут новим технолошким иновацијама знатно олакшан, пружа јој огромне шансе да своја истраживања усмери на прошлост, тражећи одговоре на многа питања везана за књигу и библиотеке, која до сада нису саопштена. Све то Гордана Стокић Симончић чини у контексту европских и византијских политичких, економских, књижевних и религијских прилика тог периода, које се међусобно преплићу. У том смислу, посебно је значајно поглавље под насловом „Феудална држава и религија као оквир књижевног стваралаштва“ (27-45). У њему је акценат стављен на државничку мудрост браће Немањића, уз истовремено наглашавање њиховог